

Pilk apteegivaldkonna tulevikku

Apteegisektori visioonidokument on Eesti farmaatsiamaastikul ainulaadne algatus. Kõik farmaatsiasektori esindusorganisatsioonid ja valdkonna õpet korraldavad kõrgkoolid kogunesid ühise laua taha eesmärgiga panna paika apteegisektori arengusuunad tulevaks kümneks aastaks. Aeg selleks oli küps, kuna kõik osapooled tunnetasid vajadust muudatuste järele.

Visioonidokumendi koostamise kõige olulisemaks eesmärgiks on suurendada apteegisektori panust Eesti elanikkonna tervelt elatud aastate ja eluea pikenemisse ning seeläbi üldisesse elukvaliteedi tõusu. Seda tingimustes, kus teame, et elanikkond on vananemas ja tervishoiutöötajate ressurss aina kahaneb. Ainsaks lahenduseks sellistes piiratud oludes saab olla efektiivsuse kasv, mis on saavutatav läbi tõhusama ja sisukama koostöö erinevate tervishoiusüsteemi osapoolte vahel ning innovatsiooni laialdasema rakendamise.

Kindel erialaseltside ülene veendumus on, et apteekreid ja nende tervishoiualaseid eriteadmisi ei rakendata meie tänases tervishoiusüsteemis piisavalt. Kõik proviisorid on arstiteaduse algtõdesid tudeerinud koos tulevaste arstide ja farmatseudid koos tulevaste õdedega. Vaatamata sellele otsitakse riiklikul tasemel Eesti tervishoiusüsteemi kitsaskohtadele siiani lahendusi apteekreid võrrandist välja jättes.

Siinjuures on kahtlemata kõigil farmaatsia sektori töötajatel ka ise võimalik palju ära teha. Tunneme oma valitud eriala üle uhkust, kasutame omandatud teadmisi ja kogemusi igapäevasel patsientide teenindamisel maksimaalselt ära ja näitame välja soovi apteekri kutset arendada ning avardada.

Ühtse ja kompaktse dokumendi kujule viidult on apteegisektori visioonidokument ennekõike sektorisisene kokkulepe eesmärkidest, mille

poole üheskoos püüelda. Teisalt aga ka selge signaal riigile ja koostööpartneritele tervishoiusüsteemis, milliseid muutusi soovime tuleva kümne aasta jooksul ellu viia, et siis nendel teemadel juba sisulisi arutelusid algatada.

Tänaseks on visioonidokument ametlikult avaldatud ja teemasse puutuvatele ametkondadele, asutustele ning organisatsioonidele laiali saadetud. Kindlasti on soov kokku pandud visiooni olulisematele osapooltele esitleda, koguda tagasisidet ja siirduda seejuures juba püstitatud eesmärkide täitmiseks tegevuskava koostamise juurde, millega on plaanis algust teha aprillis. Kahtlemata on tänastes oludes eelkirjeldatud sammudega edasi liikumine nii mõneski mõttes komplitseeritud, aga teisalt mõistame täna tõenäoliselt paremini kui kunagi varem, kuivõrd piiratud on meie tervishoiualane ressurss ja kui kriitiliseks võib osutuda selle võimalikult laiapõhjaline rakendamine.

Triinu Entsik-Grünberg

Eesti Farmaatsia Seltsi president

Apteegisektori visioonidokument aastani 2030

Patsiendikeskne tervishoiuteenus – võti tulevikku

SISSEJUHATUS

Inimeste täisväärtusliku elu tagamiseks tuleb toetada nii nende tervena elatud aastaid kui ka elua pikened. Apteekrid on väärtuslikud tervishoiutöötajad, kelle teadmiste ja oskuste rakendamine patsiendi tervise hüvanguks ja ravimiohutuse tagamiseks on alakasutatud. Apteekidel ja apteekritel on patsiendikeskse tervishoiu arendamisse ja tagamisse panustajatena tervishoiu oluline koht. Apteegiteenuse sihipärasema kasutamise korral on saadav kasu Eesti elanikkonna elukvaliteedi parandamisele ja säilitamisele senisest suurem.

Apteegisektori visioonidokument ja selle juurde kavandatud arengukava aitavad saavutada kolme eesmärki: 1. ühtse farmaatsiahariduse süsteemi loomine põhi- ja täiendusõppes;

2. apteegisektori töö korrastamine, arendamine ja innovatsioon;

3. apteegisektori senisest tõhusam kaasatus ja panustamine tervishoiusüsteemi selle võrdse osapoolena.

APTEEGISEKTORI VISIOON

patsiendikeskne ning tõenduspõhine ravimiabi ja tervisenõustamine toetavad senisest tõhusamalt elanikkonna tervist ja terviseteadlikkust ning apteekrid ja apteegid koostöös riigiga panustavad tervishoiusüsteemi selle võrdväärse osana

Visioonidokumendis on proviisorid ja farmatseudid kirjeldatud üld- ja/või haiglaapteekides töötavate apteekritena. Proviisorite ja farmatseutide kompetentsi erinevusest tulenevat vastutust ja erialaseid tegevusi kirjeldatakse detailselt apteegisektori koostatavas arengukavas.

Visioonidokumendi kolmest eesmärgist lähtudes kirjeldatakse allpool apteegisektori olulisemaid arengusuundi.

1. ÜHTSE FARMAATSIAHARIDUSE SÜSTEEMI LOOMINE PÕHI- JA TÄIENDUSÕPPES

Praegune olukord. Eestis pakutakse farmaatsiaharidust kahel õppekaval (Tartu Ülikoolis viieaastases proviisoriõppes ja Tallinna Tervishoiu Kõrgkoolis kolmeaastases farmatseudiõppes), kuid need ei ole piisavalt omavahel integreeritud. Peale selle puuduvad spetsialiseerumist võimaldavad õppekavad (nt kliinilises farmaatsias või tööstusfarmaatsias).

Põhiõppega sisuliselt seotud omavahel koordineeritud täiendusõppe süsteem farmaatsia-sektoris vajaks täiustamist. Muuhulgas puudub omandatud teadmiste sisuline hindamine.

Tegevused

- Integreerida farmatseudi- ja proviisoriõpet ning arendada seda koostöös kõrgkoolide, erialaorganisatsioonide ja tööandjatega.
- Luua spetsialiseerumist võimaldavad õppekavad.
- Töötada välja põhi- ja täiendusõpet sisuliselt seostav süsteem ning apteekrite erialateadmiste ja -oskuste hindamise mudel.

Kavandatavad tulemused

Eestis on loodud ühtne ja omavahel integreeritav apteekrite erialateadmiste põhi- ja täiendusõppe süsteem, kus lähtutakse nüüdisaegse farmaatsia- ja meditsiiniteaduse põhimõtetest. Erialaorganisatsioonid ja tööandjad on kaasatud farmaatsiaharidusse ja -teadusse ning panustavad selle arengusse.

2. APTEEGISEKTORI TÖÖ KORRASTAMINE, ARENDAMINE JA INNOVATSIOON

Patsiendikeskse ja tõenduspõhise apteegiteenuse arendamine ja rakendamine üldapteekides

Praegune olukord. Apteegiteenuse kvaliteedi arendamiseks ja hindamiseks on välja töötatud „Apteegiteenuse kvaliteedijuhis“. Apteekides pakutav ravimiabi ja tervisenõustamine ei ole tervishoiusüsteemiga suures osas integreeritud ning ei toeta patsiendikeskust: apteekritel puudub juurdepääs patsiendi terviseinfole, nad on vähe kaasatud patsiendi ravimeeskonda ja riiklike erialaste strateegiliste otsuste langetamisse.

Tegevused

- Ajakohastada apteegiteenuse mõistet, ühtlustada teenuse kvaliteeti ning siduda see terviklikumalt tervishoiuteenusega.
- Rakendada „Apteegiteenuse kvaliteedijuhise“ põhimõtteid senisest tõhusamalt.
- Juurutada elanikkonna hulgas põhimõtet „Alusta apteegist“, rõhutamaks apteekri esmast rolli terviseprobleemide hindamise ja lahendamise juures.
- Arendada ja rakendada apteekides tegevusi, mis toetavad ravimite jm apteegikaupade tõhusust, ohutust ja ravijärgimust.
- Tagada kõigis apteekides lisaks tööstuslikele ravimitele ektemporaalsete ja seeriaviisiliste ravimite kättesaadavus; viia ravimite valmistamine apteegis nüüdisaegsele tasemele, mis lähtub enam patsiendi vajadustest.
- Koostöös riigiga luua ravimite valmistamisega seotud toime- ja rahastusmudel.
- Teha enam koostööd Raviameti, ravimihulgimüüjate ja -tootjate ning arstidega patsiendi ravi järjepidevuse tagamiseks ning võltsravimite kasutamise vältimiseks.
- Pakkuda apteekrite ravimialast kompetentsi teistele tervishoiutöötajatele.

Kavandatavad tulemused. Apteegiteenuse keskmises on veel enam patsient ning talle ta vajadustest lähtuvate tõendus põhiste lahenduste pakkumine nii iseravimise, ravimite kui ka teiste apteegikaupade tõhusa ja ohutu kasutamise ning tervisekäitumise suunamise vallas. Apteekides pakutavad teenused on integreeritud tervishoiusüsteemi, aitavad paremaks muuta patsiendi elukvaliteeti ja ravi järjepidevust, vähendada teiste tervishoiutöötajate koormust ning hoida kokku tervishoiukulusid.

Rahvatervise toetamine üldapteekides

Praegune olukord. Apteekritel on tervise edendamise, haiguste ennetamise ja ravimite keskonnaohtlikkuse kohta nõustamise pakkumiseks erialateadmised ja -oskused, kuid nende kasutamine ei ole rahvatervise toetamiseks riiklikult koordineeritud.

Tegevused

- Kaardistada patsientide vajadused ning apteekrite ja apteekide võimalused pakkuda rahvatervist toetavaid teenuseid, võttes eeskujuks nii Euroopa kui ka maailma praktika.
- Koostöös riigi, kohalike omavalitsuste, teadus- ja innovatsiooniasutuste ning patsientide esindusorganisatsioonidega käivitada üldapteekides ülejäänud tervishoiusüsteemiga integreeritud tervise edendamise ja haiguste ennetamise teenused (nt vaksineerimine, diabeediriski hindamine, tubakast loobumine), mis on võimalusel osaliselt või täielikult riiklikult rahastatud.
- Koostöös riigiga teha elanikkonna seas teavitustööd ravimite kui ohtlike jäätmete kohta, nüüdisajastada ravimijäätmete käitlemise süsteem ning leida käitlemise kulude hüvitamise võimalusi.

Kavandatavad tulemused. Rahvatervist toetavad teenused on kaardistatud, koostatud on riikliku rahvatervise korraldamisega integreeritud tegevuskava. Apteekides osutatakse tervist edendavaid ja haigusi ennetada aitavaid tervishoiusüsteemiga integreeritud patsiendikeskseid teenuseid, mis on võimalusel osaliselt või täielikult riiklikult rahastatud, ning ollakse pälvinud osapoolte (patsiendid, apteegisektor, riik) rahulolu.

Elanikkonna teadlikkus ravimijäätmete käitlemisest on paranenud. Apteegid pakuvad koostöös riigiga tänapäevaseid ja tõhusaid ravimijäätmete käitlemise lahendusi ning loodud on toimiv süsteemi rahastamise mudel.

Ühtsete IT ja digi tervise lahenduste arendamine ning rakendamine

Praegune olukord. Apteegid kasutavad igapäevatoos mitmesuguseid infosüsteeme, kuid need ei ole integreeritud patsiendi terviseandmeid sisaldavasse Tervise Infosüsteemi (TIS). Selle tõttu kannatab võimekus pakkuda patsiendikeskset tervishoiuteenust, k.a infovahetust teiste tervishoiutöötajatega.

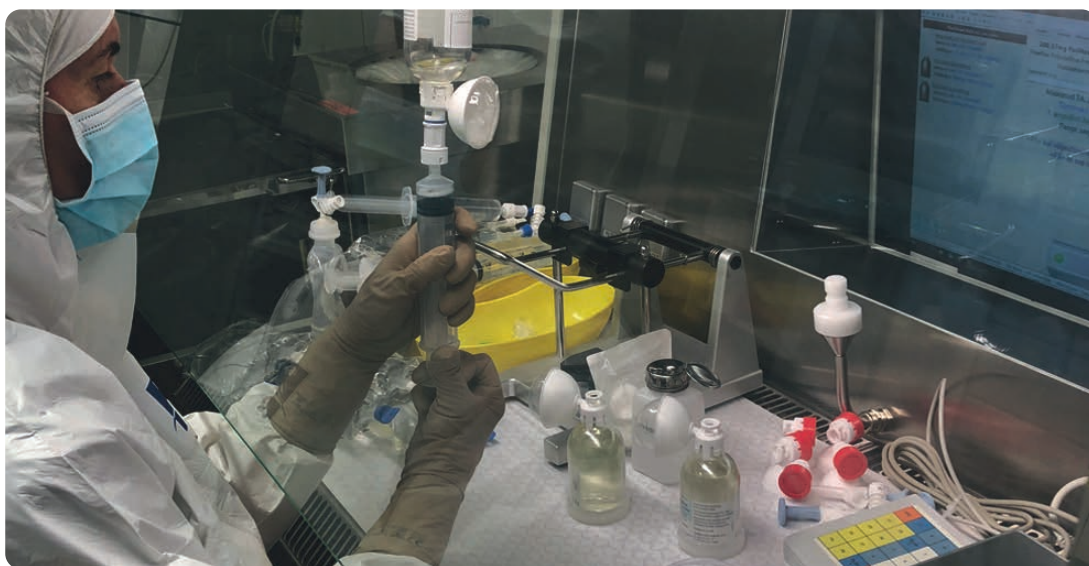
Tegevused

- Kaardistada apteekide infotehnoloogilised vajadused ja nõustamiseks vajalikud terviseandmed, et tagada patsientide kvaliteetsem nõustamine ning selleks vajalik infovahetus kogu tervishoiusüsteemis.
- Arendada olemasolevaid ja uusi patsiendikeskseid digilahendusi koostöös riigiga, sh osaleda TISi arendusprojektides.

Kavandatavad tulemused. Patsiendikeskse ja tõendus põhise ravitulemuse parandamiseks toimub apteekritel koostöös riigiga andmevahetus TISiga ning neil on juurdepääs teistele tervishoiusüsteemis kasutatavatele otsustustugedele ja IT lahendustele. Selle tulemusena on tervishoiu- ja sotsiaalhoolekande teenused sidusad ja infovahetus tõhusam.

Haiglaapteegiteenuse arendamine ja kättesaadavuse parendamine

Praegune olukord. Haiglaapteegiteenus ei ole kättesaadav kõigis haiglates ning on piirkonniti ebahühtlaselt jaotunud. Haiglaapteegid panustavad suurel määral ravimi- ja patsiendihutuse probleemide ennetamise ja lahendamisse, kuid tänapäevasesse haigla ravimeeskonda kuuluvaid haiglaapteekreid, k.a kliinilisi proviisoreid ei ole patsiendikeskse teenuse pakkumiseks piisavalt. Haiglaapteegiteenuse kvaliteedi arendamiseks on välja töötatud Eesti haiglafarmaatsia hea tava, milles lähtutakse Euroopa haiglafarmaatsia tulevikusuundadest.

Tegevused.

- Defineerida haiglaapteegiteenuse mõiste ja arendada teenust tervishoiuasutuste profiilist lähtudes.
- Luua koostöös riigi ja tervishoiuteenuste osutajatega kvaliteetne ja ajakohane haiglaapteegiteenus ning tagada see kõikides statsionaarsetes tervishoiuasutustes.

Kavandatavad tulemused. Statsionaarset ravi pakkuvates tervishoiuasutustes on vastavalt tervishoiuasutuse profiilile tagatud kvaliteetne ja patsiendikeskne haiglaapteegiteenus. Suuremates haiglates kuulub kliiniline proviisor võrdväärse tervishoiutöötajana ravimeeskonda.

3. APTEEGISEKTORI SENISEST TÕHUSAM KAASATUS JA PANUSTAMINE TERTSHOIUSÜSTEEMI SELLE VÕRDSE OSAPOOLENA

Praegune olukord. Üldapteegid on patsiendile kõige kättesaadavamad tervishoiusüsteemi asutused lähtuvalt paiknemisest, lahtiolekuaegadest ja tervisealastest kompetentsidest ning vahendite kättesaadavusest. Apteegiteenus on muutunud mitmekülgsemaks: peale ravimialase kompetentsi kasutamise pöördub järjest enam inimesi apteeki kergemate tervisekaebuste leevendamiseks või haiguste ennetamiseks. Lisaks mõõdetakse külastajate tervisenäitajaid, mille tulemusena on nad teadlikumad oma terviseseisundist või saavad kinnitust, et oma tervise heaks tehtav on andnud tulemusi.

Haiglaapteegid pakuvad tervishoiutöötajatele nõustamisega järjest suuremat tuge, kuid ressursipuuduse tõttu on teenus piiratud.

Avaram apteegiteenus, tervisenäitajate mõõtmine ning apteekrite nõustamisvõimekus on siiani vähe väärtustatud ja alakasutatud.

Tegevused

- Anda apteekritele koostöös riigiga suurem roll, et nad kasutaksid olemasolevaid teadmisi ja oskusi tõhusamalt rakendades patsiendikeskset ja tõendus põhist teenust ning toetaksid tervishoiu jätkusuutlikkust.
- Saavutada riigi suurem huvi ja reaalne panustamine apteegisektori integreerimiseks tervishoiuga pakkumaks patsiendikeskset teenust: patsientide iseravimise toetamine sagedasemate haiguste korral, tervisenäitajate määramine, skriininguprogrammide tutvustamine, ravimite kasutamise hindamine ja parandamine ning teiste tervishoiutöötajate tõhusam nõustamine ravimite vallas.

Kavandatavad tulemused. Apteegiteenus on võrdselt teiste tervishoiuteenustega riiklikult tunnustatud. Apteek ja apteeker on teiste tervishoiuasutuste ja -töötajatega võrdväärne partner ning sellega kaasneb teenuste riiklik rahastamine. Eri tervishoiutöötajate koostöös muutub tervishoiusüsteem kulutõhusamaks, sh väheneb arstide ja õdede töökoormus ning sel on positiivne mõju elanike tervisele. Apteegisektor on tervishoiusüsteemiga tõhusamalt integreeritud, selle tulemusena on tagatud patsiendikeskne tervishoiuteenus, mis on võti tulevikku.

Dokumendi koostamisel osalesid

Eesti Akadeemiline Farmaatsia Selts
Eesti Apteekrite Liit
Eesti Farmaatsia Selts

Eesti Haiglaapteekrite Selts
Eesti Proviisorapteekide Liit
Eesti Proviisorite Koda

Tallinna Tervishoiu Kõrgkool
Tartu Ülikooli farmaatsia instituut
Tartu Ülikooli Rohuteaduse Selts